

MISHPOLOGEN

Medlemsblad för Judiska Släktforskningsföreningen i Sverige

Nr 1, 2012—Årgång 16

I det här numret:

Ordförandens spalt 2

Vårens program
Limmud 2011 3

Noterat 4

Medlemsavgiften 2012

Kom ihåg att betala
MEDLEMSAVGIFTEN för
2012, som är oförändrad—endast
100 kronor.

Föreningen har plusgiro
437 28 62-5.

Inbetalningskort bifogas med
tidningen till dig som inte redan
har betalt. Till er som får
tidningen digitalt kommer inte
något inbetalningskort.

Välkomna till kommande medlemsmöten!

Måndagen den 13 februari kl 18.00,
Hollandersalen, Judiska Centret Nybrogatan 19.

Flykten från Berlin 1942

Kaj Schueler, kulturchef på Svenska Dagbladet,
berättar om sin uppmärksammade bok *Flykten från
Berlin 1942* (Norstedts 2008).

Några citat om boken:

*I Kaj Schuelers försök att kartlägga sina farföräldrars flykt
väcks hela tiden nya frågor. Varför lämnade de inte
Tyskland tidigare? Varför riskerade Franz Heckendorf sitt
liv för att hjälpa dem, och vilka band fanns mellan honom
och paret Schueler? Svaren på dessa frågor tangerar flera
livsöden, men ger också en bild av Berlin både före och under nazismens förtryck.*

*Kaj Schuler insåg att hans familjs historia riskerade att förbli oberättad om inte han
själv ställde frågor till de sista tidsvittnena. Efter 20 års sökande har han skrivit om
sina farföräldrars räddning från Nazitysklands koncentrationsläger.*

Glöm inte att skicka föranmälan till a.grunewald@telia.com !

Tisdagen den 13 mars kl 18.00, Hollandersalen, Judiska Centret Nybrogatan 19

"Om Suwalki i ryska Polen och om invandringen till Sverige därifrån under slutet av 1860- och 1870-talen"

Carl Henrik "Calle" Carlsson, historiker vid Uppsala Universitet, tidigare
föreningens ordförande, berättar under rubriken "Om Suwalki i ryska Polen
och om invandringen till Sverige därifrån under slutet av 1860- och 1870-
talen". Många svenska judiska familjer har rötter i Suwalki. Kanske lite
eftersnack om en studieresa dit under år 2013?

Glöm inte att skicka föranmälan till a.grunewald@telia.com !

Mer om kommande möten på sid 3

Ordförandens spalt

Det är få som i sin släktforskning kommer längre tillbaka än till mitten av 1700-talet. Det betyder att den tid vi som släktforskare kan överblicka sammanfaller med vad som brukar kallas moderniseringen – uppbrottet från ghettot och utvecklingen fram till emancipationen då judar fick fulla medborgerliga rättigheter. En process som i många europeiska länder ägde rum i slutet av 1800-talet. Den klassiska boken som beskriver detta är Jacob Katz: *Out of the Ghetto – The Social Background of Jewish Emancipation 1770-1870*.

Den historiska forskningen har i det sammanhanget ofta presenterat två ”typer” som en slags förebilder eller agenter för den traditionella judenhetens tillbakagång och kollapsen av ghettona. Den ene är den kosmopolitiska ”hovjuden” – den rike affärsmannen eller bankiren med kända företrädare som bl a familjerna Rothschild i Frankfurt, Arnstein och Wertheimer i Wien och Duschenes och Popper i Prag. Men även den förste juden i Sverige Aaron Isaac måste även han räknas till hovjudarnas skara om än i en betydligt lägre division än Rothschilds. Den andre föregångaren är den upplyste och lärde juden - maskil - företrädaren för judiska upplysningen Haskalah. Den mest kände är givetvis Moses Mendelsohn som levde i Berlin men som hade många efterföljare över hela Centraleuropa.

Men under senare år har ytterligare en förebild för judisk emancipation förts fram i forskningen. Vid sidan av ”Hofjuden” har vi fått ett begrepp som ”Hafenjuden” eller mer känt på engelska som ”Port Jews” eller t o m ”Port Jewery”. Begreppet hovjude har många år på nacken. Den tyskjudiske författaren Lion Feuchtwanger var en av de första som beskriver fenomenet i sin roman *Makt – romanen om hovjuden Süß* från 1925 – på svenska 1927.

Port Jews är ett relativt nytt begrepp som bl a lanserades av Lois Dubin i hennes bok *The Port Jews of Habsburg Trieste: Absolutist Politics and Enlightenment Culture* från 1999. Vad Dubin visar är att Triestes judar inte bara levde i en

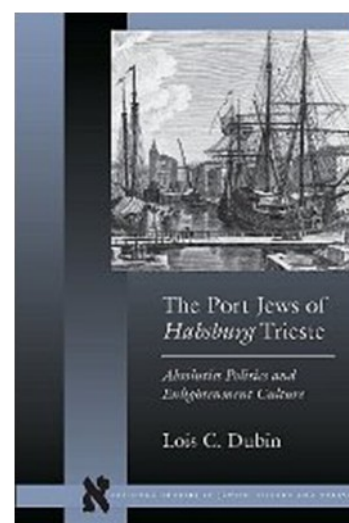
hamnstad med sina influenser från omvärlden utan att det ekonomiska och sociala livet i hamnstaden ledde till integration och samarbete över etniska och religiösa gränser och på så sätt påskyndade emancipationen av judarna. Intressant är också att den sefardiska judenheten som många gånger dominerade den judiska gruppen i Medelhavets och Atlantkustens hamnstäder genom fenomenet Port Jews får en roll i moderniseringen. Till och med Wien med sitt läge vid Donau kan i viss mån ses ur det här perspektivet. Staden hade också en stor sefardisk grupp eller turkiska judar som de kallades i Wein. De klassiska hovjudarna och maskil för den delen också var ashkenaser – dvs judar från Central- och Östeuropa. Dubins boken är läsvärd i sig men har också inspirerat forskare i judisk historia att gå vidare och se hur begreppet Port Jews kan användas i andra sammanhang. I april kommer två historiker från Göteborg Pia Lundqvist och Anna Brismark till vår förening och berättar om judarna i hamnstaden Göteborg mot bl a bakgrund av Dubins teorier om Port Jews.

I mars kommer vår förre ordföranden Calle Carlsson och föreläser om Suwalki i dåvarande Ryssland. I slutet 1800-talet och i början av 1900-talet utvandrade hundratusentals judar från Ryssland och ryska Polen till USA. En del av dem stannade i Sverige eller snarare blev kvar i Sverige. Den process som då inleddes för de ryska judarna hade påbörjats 100 år tidigare för de judar som kom väster och söder ifrån till Göteborg. Bland dem fanns även judiska familjer med sefardiskt ursprung som Henriques och van Reis.

Börja med att läsa böcker av de två judiska nobelpristagarna i litteratur Elias Canetti och Isaac Bashevis Singer. Då inser man bredden i den judiska historien under de senaste 250 åren. Just de århundrade som de flesta av oss som intresserar oss för judisk släktforskning kommer i kontakt med. Då förstår man också bättre under vilka förhållanden våra anfäder levde vare sig de var från

små shtetls i Östeuropa, Atlantkustens eller Medelhavets hamnstäder eller Centraleuropas metropoler med omland.

Thomas Fürth

Är du intresserad av att delta i en ny studiecirkel om judisk släktforskning?

Föreningen kommer under två söndagar i mars/april genomföra en studiecirkel. Grundläggande datorvana är önskvärd för deltagande.

Vid intresse, kontakta [Thomas Fürth](#)

Kommande medlemsmöten (forts)

Det tredje mötet under våren har ett mer svenskt judiskt perspektiv. Två historiker från Göteborg, **Pia Lundqvist** och **Anna Brismark**, kommer och berättar om den judiska eliten i Göteborg under 1800-talet. De har särskilt studerat ett antal framstående judiska handelsläkter t ex släkterna Magnus och Henriques för att kartlägga deras kontakter i Sverige likaväl som ute i Europa. Pia och Anna tar sin utgångspunkt i framväxten av en inhemsk marknad för konsumtionsvaror och de judiska

entreprenörernas viktiga roll i denna utveckling. De kopplar sin studie av den judiska eliten i Göteborg till ett större historiskt perspektiv inspirerade av internationell forskning kring Port Jews.

Den som vill höra på Pia och Anna ska bege sig till
Hollandersalen, Judiska Centret , Nybrogatan 19, den 23 april 2012 kl 18.00.

Limmud 2011

2011 års Limmud ägde rum på Viktor Rydbergs gymnasium vid Jarlaplan i Stockholm den 19-20 november.

Thomas Fürth och jag deltog en tidig söndagsmorgon då man kanske inte kan förvänta sig att så många kommer för att lyssna. Ett tjugotrettital vakna och intresserade personer kom för att lyssna på oss. Rubriken var "Vill Du börja släktforska eller har du fastnat i din släktforskning och kan inte komma vidare?"

Limmud är ett fantastiskt tillfälle för oss att prata om vårt stora fritidsintresse. Vi var även med 2009 och pratade om i stort sett samma innehåll och väckte mängas intresse för judisk släktforskning. Vår medlem Bengt-Göran Löwenthal pratade 2010 om sin egen släktforskning och sina tyska rötter. Calle Carlsson pratade denna gång på en mycket välbesökt session med rubriken "Judehuset på Klippgatan - judarna i Stockholm kring sekelskiftet 1900". Jag pratade också i år om min bok "Till Sverige-historien som aldrig blev berättad".

Tyvärr har vi bara en timma på oss att presentera vårt ämne. Thomas berättade allmänt om judisk släktforskning och vilka källor som finns att utnyttja på nätet och i tryckt form. Jag pratade om min egen släktforskning i Sverige och Tyskland och vilka källor jag utnyttjat för att komma vidare.

Från arrangören Rachel Baran fick vi bifogade trevliga kommentarer:

"Stort tack för er medverkan under årets Limmud Stockholm! Hoppas att ni är nöjda med helgen och ser fram emot att träffas på fler "Limmuds" framöver. Jag hade nöjet att lyssna på er session om släktforskning och tyckte att den var mycket givande. Flera personer har också nämnt den i vår utvärdering som en av

deras favoritssessioner.

Vilka/vilken föreläsare tyckte du bäst om

Bertil Oppenheimer, lysande, humor

Jag gillade Oppenheimer och Carlsson bäst

Släktforskning o Historia

Njöt av presentationerna om släktforskning

Har du några förslag på ämnen och föreläsare inför kommande år?

Mera Släktforskning. Jag kunde inte lyssna på Maynard Gerber ang. namngivning och inte heller på Bertil Oppenheimer om släktforskning. Jag blir jätteglad om de kommer tillbaka nästa år."

Kul att våra föredrag uppskattas. Våra olika utåtriktade aktiviteter under 2011 på Limmud och församlingarna i Göteborg och Malmö har säkert bidragit till vårt ökade medlemsantal. Allan Grünwald är duktig på dela ut inbetalningskort vid alla våra möten och därmed ragga nya medlemmar.

Har Du förslag på tema till höstens Limmud är Du välkommen att kontakta Thomas Fürth (e-mail: 08.330516@telia.com) eller undertecknad (e-mail: bertil.oppenheimer@bdo.se).

Vi vill gärna prata om något intressant ämne i höst också.

Bertil Oppenheimer

LIMMUD STOCKHOLM

MISHPOLOGEN

Medlemsblad för Judiska
Släktforskningsföreningen i Sverige

Föreningens ändamål är att främja intresset för judisk släktforskning och sprida kunskap om källor, litteratur och metoder för att finna judiska rötter och släktingar.

Varje år kommer 4 nummer av vårt medlemsblad Mishpologen ut. Mishpologen skickas till nya medlemmar ut via e-post. Tidigare medlemmar får gärna byta från pappersupplaga till utskick via e-post. Det är miljövänligt och sparar pengar åt föreningen.

Anmäl gärna e-post till a.grunewald@telia.com

JUDISKA SLÄKTFORSKNINGSFÖRENINGEN I SVERIGE

Ordförande: Thomas Fürth

JEWISH GENEALOGICAL SOCIETY OF SWEDEN

Observatoriegatan 6, 113 29 Stockholm

c/o Maynard Gerber

Tfn: 08-33 05 16/ 070-657 12 42

Box 7427

E-post: 08.330516@telia.com

103 91 STOCKHOLM

Mishpologen och www.judgen.se

Pg: 437 28 62-5

Ansvarig utgivare och redaktör: Björn Fagerstedt

Kassör: Bertil Oppenheimer

Tfn: +46-70-997 24 27 e-post: bjorn.fagerstedt@judgen.se

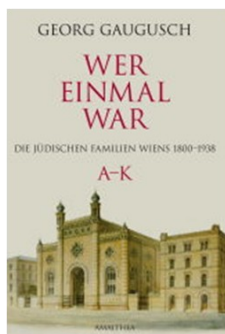
e-post: bertil.oppenheimer@bdo.se

Stocken-Snabbtryck AB, Tryckort: Sollentuna, 2011

Noterat inom judisk släktforskning

Nv bok om judiska släkter i Wien

I slutet av 2011 kom första delen av Georg Gauguschs bok "Wer einmal war . Das Jüdische Grossbürgertum Wiens 1800-1938" ut på förlaget Amalthea i Wien. Det är en släktkalender med släkträd över framstående judiska släkter i Wien under 1800-talet och fram till slutet av 1930-talet. Del I omfattar familjer A - K eller Abeles till Kürschner. Del II kommer att omfatta släkter L - Z. Detta är en guldgruva för den som har sina anfäder i Böhmen, Ungern eller Österrike. Ett personregister till båda delarna finns på Internet www.genteam.at . Varje släktuppslag inleds med en liten historik över den aktuella släkten.

Paris 2012

Ni har väl inte missat att IAJGS (International Association of Jewish Genealogical Societies) årliga världsomspännande konferens om judisk släktforskning i år kommer vara i Europa?

15-18 juli hålls konferensen i Paris, med ett mycket fullmatat program.

All information finns på

www.paris2012.eu

Nv inrättat stipendium till Sonja Lindstrand

Judiska Släktforskningsföreningens nyinrättade Uppmuntringsstipendium har för 2011 tilldelats Sonja Lindstrand. Sonja Lindstrand får stipendiet, som uppgår till 1.400 kronor, för det arbete hon lagt ner på en inom familjen Meyer bevarad samling äldre brev skrivna mellan släktens medlemmar.

Stipendiet delades ut av föreningens ordförande, Thomas Fürth, vid medlemsmötet den 7 december. Vi är glada över att vi på detta sätt kan uppmärksamma ett väl utfört släktforskningsarbete säger Thomas Fürth. Han hoppas på nya prestationer av andra medlemmar inom föreningen som kan komma i fråga för Uppmuntringsstipendium under de kommande åren.

Har du någon i åtanke som du skulle vilja nominera för 2012 års stipendium? Kontakta i så fall Thomas Fürth.